

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота

ОС Бакалавр

на тему: Я концепція як показник особистісного становлення
майбутнього психолога

Виконав: студент 4 курсу, групи ПП
напряму підготовки
6.030103 Практична психологія
Чуричканич А. Р

Керівник Барчі Б.В.

Рецензент Іванова В.В.

Мукачево – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ Я- КОНЦЕПЦІЇ	
1.1. Теорії особистості в основних напрямках психології.....	6
1.2. Поняття та структура Я- концепції	22
1.3. Я-концепція як складова професійної самосвідомості психологів.....	33
РОЗДІЛ II ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ Я-КОНЦЕПЦІЇ ЯК ПОКАЗНИКА ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА	
2.1. Аналіз методичного інструментарію дослідження.....	37
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження	40
2.3. Рекомендації щодо створення соціально-психологічних умов формування Я-концепції особистості майбутнього психолога.....	46
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ	

Актуальність дослідження визначається тим, що Я-концепція є основою досягнення високого рівня професіоналізму та важливим особистісним ресурсом у професійному становленні фахівців, зокрема, й у представників тих професій, які пов'язані з особливими умовами та характеризуються впливом значної кількості стресогенних чинників.

Професійна Я-концепція забезпечує не тільки усвідомлення вимог та специфіки конкретної професійної діяльності, але й сприяє ефективній саморегуляції, саморозвитку та самореалізації в професії. Я-концепція виникає в людини у процесі розгортання соціальної взаємодії як винятковий результат її культурного розвитку, відносно стійке і водночас піддатливе внутрішнім коливанням і змінам психічне утворення. Вона справляє значимий вплив на перебіг життя людини від дитинства до глибокої старості, зумовлюючи той чи інший вибір життєвого шляху та її власної долі загалом. Відтак первинна залежність Я-концепції від зовнішніх умов та обставин суспільного життя не підлягає сумніву, хоча зрозуміло, що з віком вона відіграє все більш самостійну роль у житті людини. Це означає, що навколишній світ, уявлення про інших сприймається кожним через сумісний формат Я-концепції, котра формується за етапами соціалізації та організованого виховання і одночасно має відповідне соматичне, передусім індивідуально - природне спричинення.

Її головні функції – утвердити у самосвідомості людини своєрідне відчуття визначеності в соціальному просторі, ідентифікуватися з конкретним довкіллям, досягнути благодатного само-ототожнення.

Професійну Я-концепцію досліджували: у працях, присвячених особистісному зростанню (С. Д. Максименко, І. Д. Пасічник, М. І. Томчук, М. В. Савчин, В. П. Москалець, Н. І. Жигайло та ін.), професіоналізму особистості (В. В. Буткевич, 4 Є. О. Клімов, А. К. Маркова, Н. І. Жигайло та ін.), професійному становленню (Е. Ф. Зеєр, Р. В. Каламаж, О. М. Кокун та ін.), професійному самовизначенню (М. С. Пряжников, Т. В. Кудрявцев). Особливості професійної Я-концепції досліджували у представників різних

професій – вчителів, юристів, державних службовців, психологів тощо. Водночас за межами уваги дослідників досі залишається системний аналіз психологічних умов формування професійної Я-концепції майбутніх психологів упродовж їхнього навчання у ЗВО.

Значущість цієї проблеми, суперечливість уявлень у педагогічній та віковій психології щодо психологічних механізмів професійної Я-концепції, пошук чинників та умов, які впливають на її формування у майбутніх психологів, зумовило вибір теми дипломного дослідження «Я-концепція як показника особистісного становлення майбутнього психолога».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді Я – концепції як показника особистісного становлення майбутнього психолога.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз Я-концепції особистості у психологічній літературі.

2. Провести емпіричне дослідження із зазначеної теми та проаналізувати його.

3. Розробити рекомендації з формування уявлення ролі Я-концепції особистісного становлення майбутніх психологів.

Об'єкт дослідження – Я-концепція особистості.

Предмет дослідження – Я-концепція у становленні особистості психолога.

База дослідження: Закарпатська область м. Мукачево, Психологічна служба Мукачівського державного університету.

Методи та методики дослідження. Для досягнення поставленої мети та визначених завдань було використано наступні методи дослідження: теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел, організаційні методи, математичні методи обробки результатів; спостереження; анкетування; Методика «Q-сортування» (Q-sort) В.

Стефансона, Тест-опитувальник ставлення до себе (В.В.Столін), Методика «Шкала самооцінки», Дослідження самооцінки особистості (С.А Будассі).

Практичне значення дослідження полягає в підборі системи методик з діагностування Я-концепції як показника особистісного становлення майбутніх психологів. Результати дослідження можуть бути використані викладачами ВНЗ для створення у студентів позитивної Я – концепції.

Публікації за час навчання:

1. Барчі Б. В., Чуричканич А.Р. Психологічні особливості Я-концепції особистості / Б. В. Барчі, А.Р. Чуричканич // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення Євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16-17 травня 2019 р., Мукачево. / Ред.кол.: Щербан Т.Д. (гол.ред.) та ін. – Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. – С.37-39.

ВИСНОВКИ

Я - концепція – це динамічна система уявлень людини про себе, яка включає усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних та інших особливостей; самооцінку та суб'єктивне сприймання зовнішніх факторів, які впливають на особистість.

Центральним компонентом Я-концепції є самооцінка. На основі механізму самооцінки розвивається самосвідомість особистості. Тісно зв'язані з Я – концепцією рівень домагань, успіх, самоповага. Таким чином, адекватна, позитивна Я концепція - забезпечує нам психологічний комфорт, самоповагу, адекватне ставлення оточуючих і врешті радість життя, навіть в умовах кризи.

Таким чином, підводячи підсумок всьому вище сказаному, можна зробити висновок, що Я-концепція формується під впливом життєвого досвіду людини, насамперед стосунків у родині, проте досить рано вона сама набуває якості активності й починає впливати на інтерпретацію цього досвіду, на мету особистості, систему її очікувань та прогнозів щодо свого майбутнього, на оцінку своїх досягнень і тим самим на її ставлення до самої себе.

Позитивна Я-концепція – це шлях до успіху в особистому житті, на роботі, в навчанні, в бізнесі. Адже тільки внутрішньо погоджена, стійка в поведінці, розвинута особистість може бути успішною у всіх сферах життєдіяльності.

Згідно із завданнями мого дипломного дослідження по виявленню Я - концепції як показника особистісного становлення майбутніх психологів було опитано 30 студентів. Зроблено аналіз та інтерпретацію результатів.

Отже, при інтерпретації отриманих результатів було виявлено наступне:

На першому етапі дослідження ми обрали Методику «Q-сортування» (Q-sort) В. Стефансона. Мета якої є спрямованість на вивчення уявлень особистості про себе, вона визначає такі тенденції поведінки людини в групі: залежність, незалежність, комунікабельність, некомунікабельність, прийняття боротьби, уникання боротьби.

Аналізуючи отримані результати дослідження за даною методикою з'ясовано, що більшість студентам притаманна тенденція до залежності вона визначається внутрішнім прагненням індивіда до прийняття внутрішніх стандартів та цінностей - соціальних та морально-етичних, далі меншій частині групи притаманні такі тенденції як незалежність, некомунікабельність, уникання суперництва, комунікабельність, прийняття боротьби.

Комунікабельність свідчить про контактність, прагнення утворити емоційні зв'язки як у своїй групі, так і поза нею, прийняття боротьби активне прагнення особистості брати участь у груповому житті, досягати вищого статусу у системі міжособистісних стосунків, ці якості є меншій частині групи і це є негативним показником для всієї групи.

Наступною методикою в нашому опитуванні був обраний Тест - опитувальник ставлення до себе (В.В. Столін). За цією методикою було виявлено що 20 % притаманна шкала інтегральна, вона вимірює інтегральне почуття «за» або «проти» власного «Я», 10% відсотків студентів притаманна така якість як самоповага, вона спрямована на відображення аспектів само ставлення до своїх здібностей, енергії, самостійності, оцінки можливостей контролювати своє життя, ступінь віри у власні сили, це є позитивним показником. 9% групі притаманні такі якості як аутосимпатія, очікування позитивного негативного ставлення, само прийняття, 7% притаманні такі якості як само інтерес, самовпевненість, очікування ставлення інших, на останньому щаблі вийшли такі якості як самокерівництво, самозвинувачення, само інтерес 6% та така якість як саморозуміння 5%.

Далі була використанна методика в опитуванні «Рівень самооцінки особистості». Результати по цій методиці показали, що у 34 % групи високий рівень самооцінки, у 33% групи середній рівень самооцінки, це є оптимальним показником і означає, що студент заслужено поважає себе, задоволений собою, а також знає свої слабкі сторони і прагне до самовдосконалення, саморозвитку.

У 33 % опитаних низька самооцінка, занижена самооцінка призводить до невпевненості у собі, боязливості, несміливості, неможливості реалізувати свої здібності. Такі студенти, не ставлять перед собою цілей, тому що їх важко досягнути, та надто критичні до себе.

Останньою була обрана методика «Дослідження самооцінки особистості». Інтерпретуючі дані вийшли такі результати, що 20% студентів притаманна адекватна самооцінка, це свідчить про позитивне ставлення до себе, прийняття себе, самоповаги, відчуття власної повноцінності, це є позитивним показником до особистісного становлення майбутнього психолога; у 20% досліджуваних самооцінка адекватна з тенденцією до завищення, ще у 20% адекватна з тенденцією до заниження, і у 20% неадекватна занижена самооцінка, що навпаки може бути пов'язана з негативним ставленням до себе, неприйняттям себе, відчуттям власної неповноцінності; 20% групи притаманна неадекватна завищена самооцінка у студента виникає неправильне уявлення про себе, в таких випадках суб'єкт ігнорує невдачі заради збереження звичної високої оцінки самого себе, своїх вчинків і справ.

Самооцінка і ставлення людини до себе тісно пов'язані з рівнем домагань, мотивацією та емоційними особливостями особистості. Від самооцінки залежать інтерпретація набутого досвіду та очікувань людини від самої себе та інших.

За допомогою прикладного пакету програм IBM SPSS Statistic була проведена статистична обробка даних, в результаті яких було виявлено такі зв'язки: помірний зв'язок між шкалами «Інтегральна» та «Самоповага»; помірний зв'язок між шкалами «Інтегральна» та «Аутосимпатія»; помірний зв'язок між шкалами «Інтегральна» та «Очікування позитивного та негативного ставлення»; помірний зв'язок між шкалами «Інтегральна» та «Самовпевненість»; тісний зв'язок між шкалами «Інтегральна» та «Самоприйняття»; тісний зв'язок між шкалами «Самовпевненість» та «Самоповага»; помірний зв'язок між шкалами «Самовпевненість» та «Очікування ставлення

інших» тісний зв'язок між шкалами «Само інтерес» та «Комунікабельність»; тісний зв'язок між шкалами «Самооцінка» та «Самоповага».

Опираючись на результати емпіричного дослідження ми вважали за необхідне подати рекомендації, щодо створення соціально-психологічних умов формування Я- концепції особистості майбутнього психолога.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>